

Patent Trolls: บทเรียนจากสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และการเตรียมความพร้อมสำหรับประเทศไทย

Patent Trolls: The Experiences from The United States
of America, Japan and the Readiness for Thailand

อรณิชา สวัสดิ์ชัย
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
E-mail onnicha.s@bu.ac.th

บทคัดย่อ

“Patent Trolls” คือ ชื่อเรียกพฤติกรรมของผู้ทรงสิทธิบัตร ซึ่งได้นำสิทธิเด็ดขาดในสิทธิบัตรที่ได้รับการรับรอง และคุ้มครองให้โดยกฎหมายไปใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ในลักษณะของการมุ่งฟ้องร้องหรือบังคับใช้สิทธิบัตร โดยเรียกร้องเอาทรัพย์สินเป็นค่าใช้สิทธิจากผู้อื่นที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิดต่อสิทธิบัตร โดยไม่มีเจตนาที่จะผลิตสินค้าหรือใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตรที่ตนถือครองอยู่ในเชิงพาณิชย์ในลักษณะอื่นใดตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ซึ่งกำลังเป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายอย่างมากในประเทศผู้นำทางนวัตกรรมหลายประเทศในปัจจุบัน รวมถึงประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น และแม้ทั้ง 2 ประเทศจะได้แสดงออกถึงแนวทางการใช้กฎหมายเพื่อการกำกับดูแลพฤติกรรมแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรในลักษณะดังกล่าวแล้ว แต่ก็ยังพบข้อโต้แย้งในทางกฎหมายซึ่งยังไม่เป็นที่ยุติอีกหลายประการ ประเทศไทยในฐานะที่ต้องพึ่งพาการค้าการลงทุนและนวัตกรรมจากต่างประเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อประเด็นปัญหาดังกล่าวด้วยเช่นกัน เพื่อเตรียมการพัฒนากฎหมายสำหรับกำกับดูแลการใช้สิทธิบัตรได้อย่างมีประสิทธิภาพทันสมัย สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับในทางสากลต่อไป

คำสำคัญ: สิทธิบัตร การมุ่งฟ้องร้อง

ABSTRACT

“Patent Trolls” are described as the manners of patent holders who try to make a lot of money off a patent that they are not practicing and have no intention of practicing but instead engage in aggressive litigation to collect license and other fees from alleged infringers. The rapid emergence of such manners play dramatically in many countries, including The United States of America and Japan. Even though, these two countries continue to work on legal measures to control the litigation originating from patent troll, the growing of legal debates about its are remained. Due to the fact that both investment and technological transfer of Thailand still rely heavily on assistance provided by other countries and the international aid, Thailand should be aware of legal situations concern of technology such as patent troll issues that arise in a foreign country in order to get ready for the development of our patent law system in efficiently, up-to-date and harmonize with international standardize which will be beneficial for investment and technological transfer in Thailand soon.

KEYWORDS: Patent Trolls

บทนำ

สิทธิบัตร (Patents) คือ รูปแบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น ซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมาย โดยสิทธิเด็ดขาดตามกฎหมายสิทธิบัตรนั้น มีลักษณะเป็นสิทธิผูกขาดโดยสมบูรณ์ (Absolute Rights) ในการที่จะปกป้องผู้ทรงสิทธิบัตรจากการแข่งขันของบุคคลอื่น ในช่วงอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร (Janice, 2009) แต่ด้วยลักษณะเฉพาะที่สิทธิบัตรเป็นสิทธิผูกขาดที่ไม่มีรูปร่าง จับต้องไม่ได้ และไม่ผูกติดกับสิ่งใด เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้สิทธิบัตรอาจถูกนำไปใช้เพื่อหารายได้และใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ขยายขอบเขตของสิทธิออกไปโดยไม่มีข้อจำกัด ก่อให้เกิดอำนาจผูกขาดทางการค้า และผู้ทรงสิทธิบัตรอาจจะใช้สิทธิในสิทธิบัตรไปในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลผู้ประกอบการรายอื่น หรือต่อระบบเศรษฐกิจได้ (จักรกฤษณ์ ควรพจน์, 2544) ดังเช่น กรณีการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรโดยพฤติกรรมที่เรียกว่า “Patent Trolls” ซึ่งกำลังเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจอย่างมากในประเทศผู้นำทางนวัตกรรมหลายประเทศในปัจจุบัน รวมถึงประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งแม้ทั้ง 2 ประเทศจะมีระบบกฎหมายภายในสำหรับการควบคุมและกำกับดูแลการใช้สิทธิบัตรที่โดดเด่น และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้วก็ตาม

พฤติกรรมที่เรียกว่า “Patent Trolls” ก็ยังคงเป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ และยังคงมีข้อถกเถียงในทางกฎหมาย ซึ่งยังไม่เป็นที่ยุติในหลายประการ (Joe Brennan, 2006)

ด้วยเหตุที่ได้กล่าวมาข้างต้น บทความนี้จึงจะมุ่งนำเสนอสาระว่าด้วย พฤติกรรมการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรโดยพฤติกรรมที่เรียกว่า “Patent Trolls” โดยยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น พร้อมผลกระทบและความพยายามแก้ไขปัญหามุ่งในทางกฎหมาย รวมถึงการนำเสนอเหตุผลที่ประเทศไทยควรต้องตระหนักรู้และเตรียมความพร้อมในการปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์การแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรในลักษณะดังกล่าว โดยการนำเสนอสาระดังกล่าวในเบื้องต้น ผู้เขียนจะเริ่มด้วยการอธิบายถึง ลักษณะเฉพาะของสิทธิบัตรที่สามารถใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง อันเป็นที่มาที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการแสวงหาประโยชน์ที่เรียกว่า “Patent Trolls” ลำดับต่อมาจึงจะนำเสนอให้เห็นถึงข้อเท็จจริง สภาพปัญหาและผลกระทบของพฤติกรรม “Patent Trolls” ที่มีต่อนวัตกรรมและเศรษฐกิจในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น รวมถึงแนวทางที่ประเทศดังกล่าวได้นำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหา หลังจากนั้นจึงจะนำเสนอถึงเหตุผลที่ประเทศไทยควรต้องตระหนักรู้และเตรียมความพร้อมในการปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ดังกล่าว

โดยมีเนื้อหา ดังนี้

(1) การแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตร โดยพฤติกรรม “Patent Trolls”

สิทธิบัตร เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่ตั้งและรับรองโดยกฎหมายเฉพาะในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ประดิษฐ์ เพื่อเป็นการตอบแทนที่ผู้ประดิษฐ์ได้ทุ่มเทสติปัญญา ความรู้และค่าใช้จ่ายในการประดิษฐ์ และเพื่อจูงใจให้เกิดการประดิษฐ์ คิดค้น พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ อันนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรม โดยรัฐจะให้การคุ้มครองสิทธิดังกล่าว ในลักษณะของการให้สิทธิเด็ดขาดในการใช้ประโยชน์แต่เพียงผู้เดียวแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรภายในระยะเวลาอันจำกัด แลกเปลี่ยนกับการที่ผู้ทรงสิทธิบัตรมีหน้าที่จะต้องเปิดเผยรายละเอียดและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์คิดค้นนั้นๆ แก่สาธารณชน และหน้าที่ในการนำสิ่งประดิษฐ์ออกใช้ประโยชน์ภายในประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งบุคคลทั่วไปที่จะได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์นั้น ทั้งในการดำรงชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพ รวมถึงก่อให้เกิดประโยชน์ในการค้นคว้าวิจัยต่อไป (จักรกฤษณ์ ควรพจน, 2554) นอกจากนี้ การให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ประดิษฐ์ในรูปแบบของสิทธิบัตร ยังช่วยส่งเสริมการค้าและกระตุ้นให้ต่างชาติเกิดความมั่นใจในการตัดสินใจเข้ามาลงทุนในประเทศ โดยการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือสร้างความเชื่อมั่นว่าเทคโนโลยีที่ได้รับถ่ายทอดจากต่างประเทศผ่านการค้าการลงทุนต่างๆ จะไม่ถูกบุคคลอื่นแสวงหาประโยชน์โดยไม่สุจริต และจะได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายภายในในระดับที่ใกล้เคียงกับกฎหมายของประเทศเจ้าของเทคโนโลยีหรือเป็นกฎหมายที่ระบุหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องและได้รับการยอมรับในระดับสากล ซึ่งกฎหมายสิทธิบัตรของนานาประเทศมักจะกำหนดไว้เป็นอย่างดีเดียวกันว่า ผู้ประดิษฐ์ที่ประสงค์จะขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตรจะต้องยื่นคำขอจดทะเบียน และเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการประดิษฐ์ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อทำการตรวจสอบตามแบบพิธีการ และขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด หากการประดิษฐ์นั้นเข้าเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด 3 ประการ กล่าวคือ เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ (Novelty) มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น (Inventive Step) และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็น

ประโยชน์ในทางอุตสาหกรรมได้ (Industrial Applicability) เจ้าหน้าที่รัฐจะดำเนินการจดทะเบียนสิทธิบัตรให้ และมีผลทำให้ผู้ขอรับการคุ้มครองสิทธิบัตรกลายเป็นผู้ทรงสิทธิบัตร มีสิทธิใช้ประโยชน์จากการประดิษฐ์นั้นได้แต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Right) ในช่วงระยะเวลาที่จำกัดช่วงหนึ่ง (ยรรยง พวงราช, 2533) แต่ทั้งนี้ ด้วยลักษณะเฉพาะที่สิทธิบัตรเป็นสิทธิผูกขาดที่ไม่มีรูปร่าง จับต้องไม่ได้ไม่ผูกติดกับสิ่งใด และเป็นทรัพย์สินที่สามารถจำหน่าย จ่าย โอน และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้สิทธิบัตรสามารถถูกนำไปใช้เพื่อหารายได้และใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง กระทั่งทำให้ผู้ทรงสิทธิบัตรกลายเป็นผู้มีสิทธิผูกขาดในการประดิษฐ์และมีสิทธิแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์ตามสิทธิบัตรของตนได้หลายประการ กล่าวคือ

- 1) ผู้ทรงสิทธิบัตร อาจจะมีผลิตผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรและใช้ประโยชน์หรือนำผลิตภัณฑ์นั้นออกจำหน่ายในท้องตลาดด้วยตนเอง หรืออาจเลือกที่จะทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิเพื่อให้บุคคลอื่นเป็นผู้ผลิตจำหน่ายแทนตน รวมถึงอาจเลือกโอนสิทธิในสิทธิบัตรให้แก่บุคคลภายนอก เพื่อให้บุคคลภายนอกกลายเป็นผู้ทรงสิทธิบัตร ซึ่งมีสิทธิในการเลือกใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตรในทางใดทางหนึ่งต่อไป
- 2) ผู้ทรงสิทธิบัตรอาจเลือกที่จะไม่ใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตรในทางหนึ่งทางใดตามที่กล่าวมาข้างต้นเลย ซึ่งมักจะเกิดขึ้นในกรณีผู้ทรงสิทธิบัตรต้องการที่จะใช้สิทธิบัตรเป็นเครื่องมือกีดกันการแข่งขันทางการค้าจากคู่แข่งคนอื่น โดยผู้ทรงสิทธิบัตรเลือกที่จะใช้สิทธิในสิทธิบัตรไปในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลผู้ประกอบการรายอื่น ในลักษณะของการใช้สิทธิบัตรเพื่อมุ่งฟ้องร้องหรือบังคับเรียกค่าทรัพย์สินเป็นค่าใช้สิทธิจากบุคคลหรือองค์กรอื่นที่ถูกกล่าวหาว่า กระทำละเมิดต่อสิทธิบัตรของตน ซึ่งในต่างประเทศมีการเรียกขานการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรในพฤติกรรมเช่นนี้ว่า “Patent Trolls” (Dennis Crouch, 2011) ลักษณะการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรของ Patent Trolls นี้จะกระทำในรูปแบบของธุรกิจ (Joe Brennan...et al, 2006) มีวิธีการ คือ ในขั้นแรก Patent Trolls จะเริ่มดำเนินการโดยการส่งเอกสารเรียกร้องฉบับหนึ่ง ซึ่งในภาษาอังกฤษเรียกว่า “Demand Letter” ถึงผู้อื่น (หรือเรียกได้ว่า “เป้าหมาย”) ระบุเนื้อความในเอกสารในลักษณะ

กล่าวหาเป้าหมายว่า มีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิบัตรเกิดขึ้น และยื่นข้อเสนอมให้มีการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิพร้อมขอเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการใช้สิทธิในขั้นต่อไป ถ้าเป้าหมายไม่ตกลง Patent Trolls ก็จะดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อเรียกค่าเสียหาย ซึ่งโดยทั่วไปเป้าหมาย ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าละเมิดสิทธิบัตรก็มักจะยินยอมจ่ายค่าใช้สิทธิบัตรตามที่ถูกเรียกร้อง เพื่อเป็นการรักษาเวลา รักษาชื่อเสียงและเพื่อหลีกเลี่ยงจากค่าธรรมเนียมการฟ้องร้องคดีที่มีจำนวนมาก โดยเป้าหมายของ Patent Trolls แต่เดิมนั้นจะเป็นการมุ่งกระทำต่อธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศ (Gene Quinn, 2012) ขนาดใหญ่หรือที่มีชื่อเสียง ภายหลังจึงได้มีการขยายการกระทำเป็นการกระทำต่อผู้ประกอบการรายย่อยในสาขาอื่นๆ ด้วย ในปัจจุบันพฤติกรรมของ Patent Trolls เช่นที่กล่าวมานี้ ได้เกิดขึ้นแล้วในประเทศผู้นำทางนวัตกรรมหลายประเทศ ไม่เว้นแม้แต่ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งขึ้นชื่อว่ามีการระบบกฎหมายสิทธิบัตรที่มีวิวัฒนาการมายาวนาน มีการพัฒนาปรับปรุงให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ กระทั่งมีกฎหมายสิทธิบัตรที่มีอิทธิพลต่อการคุ้มครองสิทธิบัตรของประเทศอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ เมื่อพบว่าเกิดปัญหาการนำสิทธิบัตรไปใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ในลักษณะของการมุ่งฟ้องร้องหรือบังคับใช้สิทธิโดยเรียกค่าธรรมเนียมที่เกิดขึ้น และก่อให้เกิดผลกระทบต่อนวัตกรรมและเศรษฐกิจอย่างมากมาย ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่นจึงมีความพยายามในการพัฒนากฎหมายของตนให้สามารถนำมาใช้เพื่อควบคุมหรือยับยั้งพฤติกรรมแสวงหาประโยชน์โดยไม่สุจริตในลักษณะของ Patent Trolls ดังกล่าว ตามที่จะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

(2) Patent Trolls: สภาพปัญหาผลกระทบและแนวทางแก้ไขในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกานั้น เป็นประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อหลักการสร้างสมดุลที่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ระบบกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศสหรัฐอเมริกามีวิวัฒนาการมายาวนาน ซับซ้อนและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนกล่าวได้ว่าเป็นประเทศที่มีกฎหมายสิทธิบัตรซึ่งมีความทันสมัยมากที่สุด

ประเทศหนึ่งของโลก และมีอิทธิพลต่อการคุ้มครองสิทธิบัตรของประเทศอื่นๆ ในปัจจุบัน (เฉลิมชัย ก๊กเกียรติกุล, 2558) อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาว่าด้วยการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรดังเช่นพฤติกรรม Patent Trolls ก็ได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกัน โดยเริ่มต้นขึ้นในปี ค.ศ. 1991 (Breda Sandburg, 2001) และแผ่ขยายสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อทั้งการสร้างสรรค่นวัตกรรม การค้าการลงทุน และรวมถึงระบบเศรษฐกิจ จนกระทั่งกลายมาเป็นปัญหาสำคัญในระดับประเทศในปัจจุบัน (Executive Office of the President, 2013) ซึ่งจากผลสำรวจที่ได้มีการจัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการการค้าสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2012 พบว่า มีผู้ประกอบการถูกคุกคามข่มขู่โดย Patent Trolls เป็นจำนวนสูงถึง 100,000 คดีเป็นจำนวนเงินที่ต้องสูญเสียไปทั้งในการฟ้องร้องคดีและการยินยอมชดใช้เงินให้กับกลุ่ม Patent Trolls เป็นจำนวนสูงถึง 29 ล้านล้านบาท (Feldman Robin, 2013) สถานการณ์ Patent Trolls ที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาก็ให้เกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการ ผู้บริโภคและระบบเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวคือ ในแง่ของผู้ประกอบการ มองว่า พฤติกรรมของ Patent Trolls ขัดขวางการพัฒนาทางนวัตกรรม อุตสาหกรรม ตลอดจนการค้าพาณิชย์ ทำให้เกิดการสูญเสียรายได้และโอกาสในทางการค้า (Gwilym Roberts, 2005) ซึ่งองค์กรธุรกิจที่ตกเป็นจำเลยในคดีละเมิดสิทธิบัตรที่ถูกฟ้องร้องโดย Patent Trolls มักจะต้องยุติกระบวนการผลิตทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรที่มีการฟ้องร้อง นำมาซึ่งผลกระทบต่อผู้บริโภคในแง่ของการไม่สามารถใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์บางประเภทที่ต้องยุติการผลิต (Catherine Tucker, 2011) ท้ายที่สุดปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลให้องค์กรธุรกิจบางแห่งต้องปิดตัวลง ทำให้อุตสาหกรรมอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกันต้องหยุดชะงักหรือขาดทุน การว่างงานจะเกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาการชะลอการใช้จ่ายการบริโภคลดลง จนกระทั่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด (John Boswell, 2013)

ตัวอย่างการฟ้องร้องคดีโดย Patent Trolls ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการ ผู้บริโภคและระบบเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น คดีพิพาทระหว่าง

NTP, Inc v. Research In Motion, Ltd. มีข้อเท็จจริง คือ บริษัท NTP ซึ่งมุ่งถือครองสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องกับการรับส่งอีเมลแบบไร้สายไว้ เพื่อใช้ประโยชน์ในการเรียกร้องเอาค่าธรรมเนียมการใช้สิทธิ ดังเช่นพฤติกรรม Patent Trolls (Stephen Wellman, 2007) ได้เป็นโจทก์ฟ้องร้องบริษัท Research In Motion (RIM) โดยกล่าวหาว่า RIM ได้กระทำการละเมิดสิทธิบัตรในเทคโนโลยีการรับส่งข้อมูลไร้สายดังกล่าวของ NTP ผ่านทางระบบโทรศัพท์ Blackberry

ศาลในคดีนี้ได้ตัดสินให้ RIM เป็นฝ่ายแพ้คดีและต้องชดเชยค่าเสียหายเป็นจำนวนมาก ค่าตัดสินของศาลส่งผลกระทบต่อถึงขั้นที่ทำให้บริษัท RIM ในสหรัฐอเมริกา ต้องปิดตัวลงและส่งผลกระทบต่อพลเมืองสหรัฐอเมริกาที่ใช้อุปกรณ์รับส่งอีเมลแบบไร้สายของ Blackberry อยู่เป็นจำนวนมากจนเป็นเหตุให้รัฐบาลสหรัฐฯ ต้องเข้ามาช่วยเยียวยาเพื่อให้บริษัท RIM สามารถดำเนินธุรกิจได้ต่อไป ประเด็นปัญหาว่าด้วย Patent Trolls ดังกล่าว กำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา ซึ่งพิจารณาว่า ความสามารถในการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกฎหมายสิทธิบัตร และระบบการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร ดังนั้น ในครั้งนี้เมื่อสหรัฐอเมริกาต้องเผชิญกับปัญหาการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรในรูปแบบของ Patent Trolls ซึ่งสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก จึงถึงเวลาที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรในประเทศสหรัฐอเมริกาขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถควบคุมหรือยังยั้งพฤติกรรมแสวงหาประโยชน์ในลักษณะดังกล่าว และเพื่อเป็นการดำเนินการตามหลักการสร้างสมดุลที่เหมาะสมของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา โดยแบ่งออกเป็นการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายสิทธิบัตรในระดับสหรัฐฯ (Federal Law) และการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายสิทธิบัตรในระดับมลรัฐ (State Law)

การพัฒนาปรับปรุงกฎหมายสิทธิบัตรในกฎหมายระดับสหรัฐฯ ได้แก่ การออกกฎหมายปฏิรูปสิทธิบัตร ที่ในเวลาต่อมาเรียกว่า The Leahy-Smith America Invents Act (USPTO, 2011) บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ได้กำหนดวิธีการควบคุมหรือยังยั้งพฤติกรรมของ Patent Trolls ใน

ลักษณะของการกำหนดมาตรการที่เป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรโดย Patent Trolls ซึ่งคาดว่า การสร้างอุปสรรคจะสามารถยับยั้งหรือลดแรงจูงใจในการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรโดย Patent Trolls ได้ (Tracie L. Bryant, 2012) อาทิ การกำหนดมาตรการ “หนึ่งจำเลยต่อหนึ่งการฟ้องคดี” เพื่อมุ่งให้ค่าธรรมเนียมในการฟ้องคดีที่สูงช่วยสร้างอุปสรรคทางการเงินในการฟ้องร้องของ Patent Trolls การยกเลิกค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิดสิทธิบัตรและจำกัดการชดเชยความเสียหาย โดยให้โจทก์ต้องเป็นผู้มีภาระในการพิสูจน์ความเสียหายที่แท้จริงที่ตนได้รับเพื่อเพิ่มภาระในการฟ้องร้องให้กับโจทก์ หรือกำหนดมาตรการตรวจสอบสิทธิบัตรซ้ำหลังรับจดทะเบียนสิทธิบัตร และกระบวนการคัดค้านสิทธิบัตร (Reexamination and Opposition) เพื่อพิจารณาให้สิทธิบัตรที่ด้อยคุณภาพและไม่ได้ถูกนำไปใช้เพื่อกระตุ้นนวัตกรรมได้ถูกเพิกถอน เป็นการช่วยกำจัดสิทธิบัตรที่ไม่มีการใช้งานตามเจตนารมณ์ของกฎหมายให้หมดสิ้นไป และไม่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์โดยผู้มีพฤติกรรมเช่น Patent Trolls อย่างไรก็ดี ไม่ปรากฏบทบัญญัติที่ชี้ว่า Patent Trolls เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือห้ามการกระทำดังกล่าวภายใต้กฎหมายฉบับนี้

สำหรับในระดับมลรัฐนั้น ความพยายามควบคุมหรือยังยั้งพฤติกรรมแสวงหาประโยชน์ในลักษณะของ Patent Trolls ได้เกิดขึ้นแล้วใน 27 มลรัฐของสหรัฐอเมริกา ในลักษณะของการออกกฎหมายซึ่งมีการเรียกขานอย่างไม่เป็นทางการว่า Anti Patent Troll Act โดยเนื้อหาของกฎหมายมีขึ้นเพื่อให้อำนาจศาลในการพิจารณาห้ามการกระทำที่ถือเป็นการส่งเอกสารเรียกร้อง หรือ “Demand Letter” โดยไม่สุจริต (bad faith) พร้อมกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้ผู้ตกเป็นเป้าหมายใช้ตอบโต้แก่ผู้ส่ง Demand Letter โดยไม่สุจริตดังกล่าว (Julie Samuel, 2014) หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า การส่ง Demand Letter มีลักษณะเป็นการกระทำที่ไม่สุจริตเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดไว้จริง ศาลสามารถกำหนดมาตรการเชิงลงโทษต่างๆ อาทิ การกำหนดให้ผู้ทรงสิทธิบัตรที่ดำเนินการส่ง Demand Letter ต้องชดเชยค่าธรรมเนียมในการ

พิจารณาคดี การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนสูง ทั้งนี้ โดยคาดว่ามาตรการที่กำหนดขึ้นดังกล่าวจะสามารถป้องปราม เพิ่มความเสี่ยงอันเป็นการลดแรงจูงใจในการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรโดย Patent Trolls ได้ต่อไปอย่างไรก็ดี แม้สหรัฐอเมริกาจะได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลพฤติกรรมแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรในลักษณะดังกล่าวแล้ว แต่ก็ยังคงมีข้อถกเถียงในทางกฎหมายซึ่งยังไม่เป็นที่ยุติอีกหลายประการ อาทิ การใช้สิทธิบัตรโดยพฤติกรรม เช่น Patent Trolls แท้จริงแล้วเป็นการใช้สิทธิบัตรโดยมิชอบด้วยกฎหมายซึ่งควรจะต้องมีการควบคุมยับยั้งจริงจังหรือไม่ ประโยชน์ของการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร กับสภาพปัญหาที่สังคมจะต้องได้รับจากการที่ผู้ทรงสิทธิบัตรใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตรนั้นในลักษณะของ Patent Trolls นั้น สิ่งใดจะมีความสำคัญมากกว่ากัน และมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้บังคับต่อพฤติกรรมดังกล่าวแท้จริงแล้วควรเป็นเช่นไร ซึ่งประเด็นปัญหาเหล่านี้อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สถานการณ์การแก้ไขปัญหา Patent Trolls ในสหรัฐอเมริกานั้นยังไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควรในปัจจุบัน

(3) Patent Trolls: สภาพปัญหาผลกระทบและแนวทางแก้ไขในประเทศญี่ปุ่น

สำหรับประเทศญี่ปุ่นนั้น ถือเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ทำให้มีความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตร เนื่องจากสิทธิบัตรทั้งในประเทศญี่ปุ่นเอง และรวมถึงที่มาจากต่างประเทศได้มีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่น ส่งผลให้ญี่ปุ่นนั้นได้มีการพัฒนาระบบกฎหมายเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาอย่างต่อเนื่อง และเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียที่มีการพัฒนาการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างจริงจังตามแนวทางของตะวันตก (Hisamitsu Arai, 2007) สำหรับสถานการณ์ Patent Trolls ในประเทศญี่ปุ่นนั้น ไม่มีให้พบบ่อยนักและยังไม่ปรากฏผลกระทบที่รุนแรงดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่อย่างไรก็ดี พบว่าบริษัทผู้นำนวัตกรรมสัญชาติญี่ปุ่น อาทิ Sony Toshiba หรือ

Fujitsu ล้วนต้องประสบกับปัญหาการถูกฟ้องร้องคดีโดยผู้มีพฤติกรรม เช่น Patent Trolls แล้ว ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ด้วยเหตุนี้ประเทศญี่ปุ่นในฐานะเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตร จึงได้ตระหนักและให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเด็นปัญหาทางกฎหมายและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวเนื่องกับการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรในลักษณะพฤติกรรมของ Patent Trolls ดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า

1) แม้จะยังไม่มีการจัดตั้งองค์กรหรือกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมอย่างเช่นพวก Patent Trolls เกิดขึ้นในญี่ปุ่น แต่ก็พบว่าปัจจุบันปริมาณการฟ้องร้องคดีละเมิดสิทธิบัตรในญี่ปุ่นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และผู้ฟ้องคดีส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรชาวต่างชาติที่ต้องการเรียกร้องให้มีการจ่ายค่าธรรมเนียมเพื่อทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ

2) ไม่มีสิ่งใดสามารถยืนยันได้อย่างแน่ชัดว่าลักษณะพฤติกรรมดังเช่นพวก Patent Trolls จะไม่เกิดขึ้นกับญี่ปุ่นเหมือนเช่นที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา และ 3) บริษัทสัญชาติญี่ปุ่นหลายบริษัทได้รับผลกระทบจากการฟ้องร้องคดีโดยผู้มีพฤติกรรม เช่น Patent Trolls แล้วทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Takuma ABE, 2009)

ด้วยเหตุนี้เมื่อพบว่า เกิดปัญหาการนำสิทธิเด็ดขาดในสิทธิบัตรซึ่งได้รับการรับรองและคุ้มครองให้โดยกฎหมายไปใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ในลักษณะของการมุ่งฟ้องร้องหรือบังคับใช้สิทธิโดยเรียกร้องเอาทรัพย์สินเกิดขึ้น และก่อให้เกิดผลกระทบในทางเสียหายเป็นส่วนใหญ่แล้วในประเทศต่างๆ ประเทศผู้นำทางนวัตกรรมอย่างญี่ปุ่น จึงได้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหา Patent Trolls ที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นนั้น ไม่ได้แสดงออกในลักษณะของการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายใหม่อย่างเช่นสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่นนั้นสามารถแสดงให้เห็นประเทศอื่นๆ ได้เห็นว่า การทำหน้าที่ของสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่นและกระบวนการพิจารณาตัดสินคดีภายในประเทศ รวมถึงกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ทั้งที่เป็นกฎหมายสิทธิบัตร กฎหมายป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันทางการค้า หลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีประสิทธิภาพเพียงพอ

ที่จะใช้เพื่อควบคุมหรือยับยั้งพฤติกรรมของ Patent Trolls ได้ ตัวอย่างเช่น คดีพิพาทระหว่าง ADC Tech. K.K. v NTT DoCoMo ซึ่งนับเป็นคดีแรกในประเทศญี่ปุ่นที่ปรากฏว่าผู้มีพฤติกรรมเช่น Patent Trolls แพ้คดี (Joe Brennan, 2006) โดยมีข้อเท็จจริงคือ บริษัท ADC Tech. K.K. ซึ่งดำเนินธุรกิจในลักษณะของการมุ่งซื้อสิทธิบัตรเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศจากนักประดิษฐ์และบริษัทขนาดเล็กเพื่อวัตถุประสงค์ในการอ้างสิทธิและเรียกร้องให้มีการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิต่อวงการอุตสาหกรรมการสื่อสารโทรคมนาคม ได้ฟ้องร้องบริษัท NTT DoCoMo ซึ่งเป็นบริษัทด้านการสื่อสารโทรคมนาคมที่เก่าแก่ที่สุดของญี่ปุ่นและบริษัทอื่นๆในญี่ปุ่นอีกหลายราย ในลักษณะกล่าวหาว่ามีการละเมิดสิทธิบัตรในเทคโนโลยีโทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่ง ADC ถือครองอยู่ ในระหว่างการพิจารณาคดี NTT ได้ยื่นคำร้องต่อสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น (JPO) เพื่อขอคัดค้านสิทธิบัตรในเทคโนโลยีโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสองหน้าจอของ ADC และขอให้สำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่นดำเนินการตรวจสอบสิทธิบัตรซ้ำหลังรับจดทะเบียนสิทธิบัตร ซึ่งตามกฎหมายสิทธิบัตรญี่ปุ่นกำหนดให้สามารถมีการคัดค้านสิทธิบัตรและขอให้สิทธิตรวจสอบสิทธิบัตรหลังรับจดทะเบียนสิทธิบัตรได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี เพื่อให้สำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่นได้เป็นผู้พิจารณาถึงความชอบด้วยกฎหมายของสิทธิบัตรและสามารถดำเนินการเพิกถอนสิทธิบัตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา ซึ่งในคดีนี้หลังการพิจารณา สำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น ได้ประกาศเพิกถอนสิทธิบัตรของ ADC โดยให้เหตุผลว่า เทคโนโลยีโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสองหน้าจอตามข้อถือสิทธิของ ADC ไม่ใช่การประดิษฐ์ที่มีส่วนประกอบหรือมีลักษณะทางเทคนิคที่ก้าวหน้าแตกต่างไปจากเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้ว เทคโนโลยีการประดิษฐ์โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสองหน้าจอดังกล่าว นั้น มีลักษณะที่ขัดแย้งสำหรับบุคคลที่มีความรู้เชี่ยวชาญในวิทยาการแขนงเดียวกัน การประดิษฐ์นั้นจึงขาดคุณสมบัติที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร การกระทำของ ADC Tech. K.K. ซึ่งดำเนินธุรกิจในลักษณะของการมุ่งซื้อสิทธิบัตรเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งมักจะมีคุณลักษณะหลายร้อยลักษณะประกอบกันอยู่ในผลิตภัณฑ์ชิ้นเดียว และมักเป็นสิทธิบัตรที่ยากจะตรวจสอบถึง

คุณสมบัติที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรเพื่อนำมาใช้ในการเรียกร้องเอาค่าธรรมเนียมนการใช้สิทธิจากผู้ประกอบการรายอื่นๆ ที่ได้ใช้เทคโนโลยีตามสิทธิบัตร โดยไม่ประสงค์จะทำการพัฒนาเทคโนโลยีหรือใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตรที่ตนถือครองอยู่ในเชิงพาณิชย์อื่นใด จึงสอดคล้องกับลักษณะของพฤติกรรมแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรโดย Patent Trolls เมื่อเป็นเช่นนี้ในเวลาต่อศาลแขวงโตเกียวจึงมีคำพิพากษาให้ NTT เป็นฝ่ายชนะคดี ซึ่งในประเทศญี่ปุ่นนั้น พบว่าคดีที่มีการฟ้องร้องโดย Patent Trolls ทุกคดี Patent Trolls จะเป็นฝ่ายแพ้คดี กระทั่งมีการกล่าวหาพฤติกรรมของ Patent Trolls ไม่สามารถจะชนะคดีได้ในประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้ นักกฎหมายญี่ปุ่นให้เหตุผลว่าสาเหตุที่ทำให้ประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการควบคุมพฤติกรรม Patent Trolls ได้แก่ (Joe Brennan, 2006)

1) ความมีเสถียรภาพขององค์กรศาลซึ่งทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีสิทธิบัตร โดยในประเทศญี่ปุ่นนั้น การพิจารณาพิพากษาคดีสิทธิบัตรจะกระทำได้เฉพาะในศาลแขวงโตเกียวและศาลแขวงโอซากา ดังนั้นปัญหาการ “เลือกศาล” (forum shopping) เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการพิจารณาคดีที่เป็นประโยชน์ต่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ย่อมไม่สามารถทำได้ นอกจากนี้ การพิจารณาคดีจะกระทำโดยองค์คณะผู้พิพากษาซึ่งมีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ คำตัดสินของศาลชั้นต้นจะได้รับการยอมรับและมักจะไม่มีการอุทธรณ์ต่อศาลสูงต่อไป ซึ่งความน่าสนใจนี้ คือ กฎหมายสิทธิบัตรและรวมถึงกฎหมายแข่งขันทางการค้า หลักทั่วไปว่าด้วยการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของประเทศญี่ปุ่น ที่ศาลญี่ปุ่นได้หยิบยกมาใช้เพื่อตัดสิทธิของ Patent Trolls นั้น แท้จริงแล้วก็เป็นหลักเกณฑ์ทางกฎหมายซึ่งมีลักษณะเป็นกฎหมายที่สอดคล้องและได้รับการยอมรับร่วมกันในระดับสากลที่หลายประเทศในปัจจุบัน แต่เพราะเหตุใดศาลญี่ปุ่นจึงสามารถนำกฎหมายภายในดังกล่าว มาปรับใช้กับกรณี Patent Trolls ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายใหม่แต่อย่างใด

2) ความเป็นเหตุเป็นผลในการกำหนดค่าเสียหายในคดีละเมิด การพิจารณาค่าชดเชยความเสียหายในคดีละเมิดสิทธิบัตรของประเทศญี่ปุ่นนั้น จะพิจารณาตามความเป็น

จริงตามหลักเหตุผล โดยกำหนดให้โจทก์ต้องเป็นผู้มีภาระในการพิสูจน์ความเสียหายที่แท้จริงที่ตนได้รับในคดีละเมิดสิทธิบัตร ตามวิธีการนี้หากโจทก์ไม่ใช่ผู้ใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตรที่แท้จริง โจทก์ย่อมไม่สามารถพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับได้ ถือเป็นภาระเพิ่มภาระในการฟ้องร้องคดีและลดแรงจูงใจของผู้ต้องการแสวงหากำไรจากสิทธิบัตร ดังเช่น Patent Trolls

3) ความมีประสิทธิภาพของสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น กฎหมายสิทธิบัตรญี่ปุ่นกำหนดให้การคัดค้านสิทธิบัตรและขอใช้สิทธิตรวจสอบสิทธิบัตรซ้ำหลังรับจดทะเบียนสิทธิบัตรสามารถกระทำได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี เพื่อให้สำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่นซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญได้เป็นผู้พิจารณาเพิกถอนสิทธิบัตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย สิทธิบัตรที่ด้อยคุณภาพและไม่ได้ถูกใช้เพื่อกระตุ้นนวัตกรรมอย่างแท้จริง เป็นการช่วยกำจัดสิทธิบัตรที่ไม่มีการใช้งานตามเจตนารมณ์ของกฎหมายให้หมดสิ้นไปก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา และไม่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์โดยกลุ่มผู้บังคับใช้สิทธิบัตรโดยมิชอบ กล่าวได้ว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่สามารถใช้กฎหมายและกระบวนการภายในในการแก้ปัญหา Patent Trolls ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้การแก้ปัญหา Patent Trolls ที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นนั้นได้รับความสนใจและถูกยกเป็นตัวอย่างหนึ่งให้กับจากประเทศต่างๆทั่วโลก

(4) ประเทศไทยกับความจำเป็นในการปรับตัวให้เท่าทันสถานการณ์ Patent Trolls

สำหรับประเทศไทยนั้น มี พ.ร.บ. สิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายสิทธิบัตรฉบับแรก ที่เกิดขึ้นจากข้อเรียกร้องและความต้องการของกลุ่มอุตสาหกรรมในประเทศ รวมทั้งเกิดจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมให้เกิดการประดิษฐ์ คิดค้น หรือออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อันจะก่อประโยชน์ให้แก่การพัฒนาทางอุตสาหกรรมและการค้าระหว่างประเทศ พ.ร.บ. สิทธิบัตรได้มีการปรับปรุงแก้ไขรวม 2 ครั้ง (ในปี พ.ศ. 2535 และปี พ.ศ. 2542) เพื่อให้มีการคุ้มครองที่สอดคล้องและได้รับการยอมรับในระดับสากล รวมทั้งตอบสนองต่อความตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคี

ในประเด็นเกี่ยวข้องกับปัญหา Patent Trolls นั้น แม้จะพบข้อเท็จจริงว่าประเด็นปัญหาว่าด้วยการนำสิทธิเด็ดขาดในสิทธิบัตรซึ่งได้รับการรับรองและคุ้มครองให้โดยกฎหมายไปใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ในลักษณะของ Patent Trolls ยังไม่เคยเกิดขึ้นในประเทศ อีกทั้งสถิติการฟ้องร้องคดีละเมิดสิทธิบัตรในประเทศไทยนั้นมียุ่เป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับการฟ้องร้องคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2554) จึงส่งผลให้ปัญหาเกี่ยวข้องกับ Patent Trolls ซึ่งกำลังเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจอย่างยิ่งจากนานาประเทศในขณะนี้กลับไม่ได้มีการพิจารณาหรือให้ความสนใจเท่าที่ควรในประเทศไทย แต่อย่างไรก็ดี มีความเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทย ควรต้องทำความเข้าใจ สร้างความตระหนักรู้ และเตรียมความพร้อมในทางกฎหมายเพื่อการปรับตัวรองรับสถานการณ์ดังกล่าว ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1) หากพิจารณาจากสถิติการถือครองสิทธิบัตรในประเทศไทยนั้น จะพบว่าการถือครองสิทธิบัตรส่วนใหญ่คิดเป็นจำนวนมากกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนสิทธิบัตรที่ได้รับความคุ้มครองในประเทศไทย เป็นการถือครองโดยนักลงทุนต่างชาติ (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2557) ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับพฤติกรรมการฟ้องคดีโดย Patent Trolls ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น พบว่าในประเทศญี่ปุ่นนั้น การถือครองสิทธิบัตรส่วนใหญ่มักจะเป็นการถือครองโดยนักลงทุนต่างชาติเช่นเดียวกัน และเป็นนักลงทุนที่ต้องการแสวงหากำไรจากสิทธิบัตร โดยวิธีการเรียกร้องให้มีการจ่ายค่าธรรมเนียมนำไปทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิขึ้นจนกระทั่งเกิดประเด็นปัญหาว่าด้วย Patent Trolls ดังที่ได้กล่าวมา ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีสิ่งใดสามารถยืนยันได้อย่างแน่ชัดว่าลักษณะพฤติกรรมดังเช่น Patent Trolls จะไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย จากเหตุผลดังที่กล่าวมานี้ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าหาก Patent Trolls เกิดขึ้นในประเทศไทย กฎหมายไทยและองค์กรบังคับใช้กฎหมายจะตอบสนองต่อพฤติกรรมดังกล่าวในลักษณะใด หรือประเทศไทยควรต้องมีการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าวนี้หรือไม่ และควรดำเนินไปในทิศทางใดด้วยเหตุผลเช่นไร ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ยังไม่ปรากฏรายงานการศึกษารายงานบทความทางวิชาการ ตำรา ในประเทศไทยในการที่จะ

วิเคราะห์ หรือให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวข้องกับประเด็น การแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรโดยพฤติกรรมของ Patents Trolls ดังกล่าว ทั้งที่กำลังเป็นประเด็นทางกฎหมายที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในประเทศผู้นำทางการค้า และนวัตกรรม ซึ่งล้วนเป็นประเทศที่ไทยต้องพึ่งพาทางการค้าและเทคโนโลยี

2) ในฐานะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ต้องพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศ ประเทศไทยจึงมีความ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยต้องมีการ พัฒนาระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศ ให้มีความทันสมัย เท้าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีกฎเกณฑ์และการบังคับใช้ที่เป็นเป็นไปโดยชอบด้วย กฎหมาย การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม เอื้อต่อการ เพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขัน และมีความสอดคล้องกับ กระแสของสังคมโลก ทั้งนี้เพื่อช่วยสร้างความมั่นใจทั้งต่อ บรรดาผู้เป็นเจ้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมในต่างประเทศ ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้กับผู้ประกอบการ ในไทย และต่อผู้ประดิษฐ์คิดค้นในการนำนวัตกรรมที่ เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นนั้นออกใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อ อุตสาหกรรมและประเทศ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วย ให้ไทยได้มาซึ่งเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยซึ่งจะส่ง ผลต่อการเพิ่มสมรรถนะทางอุตสาหกรรมของประเทศไทย ช่วยให้อุตสาหกรรมของประเทศเติบโตอย่างมีศักยภาพและ สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ต่อไป

3) ภายใต้กรอบกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการ ให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรในปัจจุบัน ได้ให้อิสระแก่บรรดา ประเทศสมาชิกพอสมควรในการที่จะเลือกใช้มาตรการ ทางกฎหมายที่ตนเห็นว่าเหมาะสม สำหรับการกำกับดูแล และควบคุมการใช้สิทธิบัตรให้เป็นไปโดยชอบ แต่เท่าที่ผ่านมา ประเทศภาคีสมาชิกอย่างประเทศไทยกลับไม่ปรากฏ ว่ามีการสร้างระบบการกำกับดูแลและควบคุมการใช้ สิทธิบัตรในลักษณะพิเศษที่แตกต่างหากมาตรฐานขั้นต่ำ ภายใต้กฎหมายสิทธิบัตร ดังที่กฎหมายระหว่างประเทศได้ เปิดโอกาสไว้ การศึกษาพบว่า การกระทำที่ถือเป็นการใช้ สิทธิบัตรโดยมิชอบในประเทศไทย จำกัดไว้เพียงการขอรับ สิทธิบัตรที่ไม่ได้เปิดเผยข้อมูลรายละเอียดการประดิษฐ์โดย

สมบูรณ์และชัดเจน การไม่ใช้งานสิทธิบัตรในประเทศภายใน เวลาที่กฎหมายกำหนด หรือการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้ สิทธิบัตรโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการกระทำที่ถือเป็นการใช้สิทธิ บัตรโดยมิชอบเหล่านี้ก็จะถูกควบคุมโดยกลไกที่กำหนด ไว้ภายใต้กฎหมายสิทธิบัตรนั่นเอง เช่น การไม่อนุมัติให้ จดทะเบียนสิทธิบัตร การใช้มาตรการบังคับใช้สิทธิบัตร การ เพิกถอนสิทธิบัตร การบังคับให้มีการจดทะเบียนสัญญา อนุญาตให้ใช้สิทธิ หรือการกำหนดห้ามทำความตกลงที่เป็น การจำกัดการแข่งขันทางการค้า เป็นต้น ทั้งที่ประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา มีนโยบายที่จะส่งเสริมและสร้าง ความเข้มแข็งด้านนวัตกรรม พร้อมดำเนินกิจกรรมเพื่อเร่งรัด ให้เกิดการพัฒนาวิทยาศาสตร์ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ซึ่ง คาดว่าจะนำไปสู่การยกระดับศักยภาพทางการแข่งขันเพื่อ สร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้แก่เศรษฐกิจและสังคม ของประเทศ แต่การมีโครงสร้างทางกฎหมายสิทธิบัตรที่ไม่ สามารถให้ความคุ้มครองหรือกำกับดูแลการใช้สิทธิบัตรใน ทางที่มีชอบได้อย่างครอบคลุม จึงอาจจะไม่ใช่โครงสร้าง ทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะสามารถนำมาใช้ เพื่อกำกับดูแลการใช้สิทธิบัตรโดยมิชอบอย่างได้ผลและไม่ ตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาประเทศดังกล่าว

4) การศึกษาทำความเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบัน และประเด็นปัญหาต่างๆด้วยการคุ้มครองสิทธิบัตร อาทิ กรณีที่เกี่ยวข้องกับ Patent Trolls นี้ รวมถึงการแสวงหา องค์ความรู้ที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาปฏิรูป กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิบัตร ในฐานะ ที่เป็นกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาแขนงหนึ่งซึ่งมีความ เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อาจได้มาซึ่งองค์ความรู้และมุมมองที่สามารถนำมาใช้เป็น แนวทางการพัฒนาปฏิรูปกฎหมายสิทธิบัตรของไทย เพื่อให้กฎหมายดังกล่าวสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้าง สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ช่วยกำหนดกติกา ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่อาจนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพ ทางการแข่งขัน สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ทั้งยังตอบ สนองต่อยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งให้ความสำคัญ กับการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีวิจัย และนวัตกรรม

ให้เป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศสู่ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2555) อีกด้วย

ดังที่ได้กล่าวมานี้ จึงเห็นว่าขณะนี้ประเทศต่างๆ ซึ่งเป็นผู้นำทางการค้าและนวัตกรรม และล้วนเป็นประเทศที่ไทยต้องพึ่งพาทางการค้าและเทคโนโลยี กำลังเผชิญกับสถานการณ์การนำสิทธิเด็ดขาดในสิทธิบัตรที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยกฎหมายมาใช้ประโยชน์ในลักษณะที่ก่อให้เกิดปัญหา จึงถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยในฐานะที่ต้องพึ่งพาการค้าการลงทุนและการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากประเทศทั้งหลาย มีความจำเป็นที่จะต้องตระหนักและปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ดังกล่าว โดยควรมีการศึกษาติดตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศให้มีความก้าวหน้า เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งท้ายที่สุดแล้ว เชื่อว่าการสร้างความตระหนักรู้และการแสดงออกของประเทศถึงความสามารถในการปรับตัวให้เท่าทันกับสถานการณ์ดังกล่าวให้ต่างประเทศได้รับรู้ จะก่อให้เกิดผลดีต่อการคุ้มครองงานสร้างสรรค์ นวัตกรรม และระบบอุตสาหกรรมการค้าพาณิชย์ของประเทศ และสามารถขับเคลื่อนนวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ของประเทศไทยให้สามารถแข่งขันในระดับที่สูงขึ้นได้ต่อไป

สรุป

การนำสิทธิเด็ดขาดในสิทธิบัตรไปใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ในลักษณะของ Patent Trolls ยังคงเป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ และยังคงมีข้อถกเถียงในทางกฎหมายซึ่งยังไม่เป็นที่ยุติในหลายประการ อาทิ ประเด็นปัญหาว่าด้วยพฤติกรรมการใช้สิทธิบัตรดังเช่น Patent Trolls เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ประเด็นปัญหาว่าด้วยประโยชน์ของการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร กับสภาพปัญหาที่สังคมจะต้องได้รับจากการที่ผู้ทรงสิทธิบัตรใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตรนั้นในลักษณะพฤติกรรมของ Patent Trolls นั้น สิ่งใดจะมีความสำคัญมากกว่ากัน และรวมถึงประเด็นปัญหาที่ว่า ควรจะกำหนดมาตรการทางกฎหมายเช่นไรเพื่อการกำกับดูแลพฤติกรรมดังกล่าว ประเด็นปัญหาที่ยังไม่มีข้อยุติเหล่านี้กำลังได้รับ

ความสนใจและมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาแล้วในหลายประเทศ อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น โดยในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในแต่ละประเทศที่ยกตัวอย่างนั้นมีวิธีการหรือมุมมองที่แตกต่างกันไป ซึ่งกำลังเป็นที่สนใจจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก ดังนั้นประเทศไทยในฐานะที่ต้องพึ่งพาการค้าการลงทุนและนวัตกรรมจากประเทศผู้นำทางนวัตกรรมหลายประเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อประเด็นปัญหาดังกล่าวด้วยเช่นกัน เพื่อเตรียมการพัฒนากฎหมายเพื่อการกำกับดูแลการใช้สิทธิบัตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันสมัย สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับในทางสากลต่อไป

ข้อเสนอแนะ

เนื่องด้วยยังคงมีข้อถกเถียงในทางกฎหมายหลายประเด็นเกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลพฤติกรรมการใช้สิทธิบัตรดังเช่น Patent Trolls ดังนั้น การเตรียมความพร้อมในการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าวจำเป็นต้องกระทำในลักษณะของการศึกษาเปรียบเทียบถึงข้อเท็จจริง มุมมองทางกฎหมาย หลักการและแนวคิดทางกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม Patent Trolls แนวทางการบังคับใช้กฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหา รวมถึงข้อเสียจุดอ่อนจุดแข็งของการบังคับใช้กฎหมายต่อสถานการณ์การใช้สิทธิบัตรโดยพฤติกรรมแบบ Patent Trolls ข้อแตกต่างและวิธีการที่แตกต่างกันในหลายประเทศอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์กับประเทศไทยซึ่งอาจสามารถประยุกต์ใช้ในการร่างกฎหมายหรือปรับปรุงกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลการใช้สิทธิบัตรในทางที่มีขอบได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2557). “จำนวนสิทธิบัตรจดทะเบียนแยกตามประเทศ” สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2558, จาก https://www.ipthailand.go.th/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=536&limit=20&limitstart=0&order=name&dir=DESC&Itemid=340
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2554). “สถิติข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา” สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2558. จาก https://www.ipthailand.go.th/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=536&limit=20&limitstart=0&order=name&dir=DESC&Itemid=340
- จักรกฤษณ์ ครอบพจน์. (2544). สิทธิบัตรแนวความคิดและบทวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- จักรกฤษณ์ ครอบพจน์. (2554). ตำรากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- เฉลิมชัย ก๊กเกียรติกุล. (2550). “พัฒนาการระบบสิทธิบัตรของสหรัฐอเมริกา” สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2558, จาก http://chalermchai-nbtc.blogspot.com/2013/06/blog-post_1440.html
- พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ. (2522). แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542
- ยรรยง พวงราช. (2533). สิทธิบัตร:กฎหมายและวิธีปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). “สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559” [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2557, จาก http://www.udd.go.th/files/FilesFolders/Documents/475ef649-a2a1-4355-a038-106c03f1476a__O.pdf
- Breda Sandburg. (2001). “Inventor’s Lawyer Makes a pile from Patent” [Online]. Retrieved 18 Aug 2015. Available from <http://www.therecorder.com/id=900005370208/Inventors-Lawyer-Makes-a-Pile-from-Patents?slreturn=20160431063029>.
- Catherine Tucker. (2011). “Patent Trolls and Technology Diffusion”, TILEC Discussion Paper No. 2012-030 Law and Economic Research Paper Series Retrieved 10 Sep 2015, Available from http://ebusiness.mit.edu/research/papers/2011.12_Tucker_Patent%20trolls%20and%20Techonology%20Diffusion_305.pdf
- Dennis Crouch. (2011). “Chief Judge Rader: Improving Patent Litigation, leading patent law source” Retrieved 18 Aug 2015, Available from <http://patentlyo.com/patent/2011/09/rader-patent-litigation.html>
- Executive Office of the President. (2013). “Patent Assertion and U.S. Innovation” 18 Sep 2015, Available from https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/patent_report.pdf
- Feldman Robin, Thomas Ewing and Sara Jeruss. (2013). “The AIA 500 Expanded: Effects of Patent Monetization Entities” Retrieved 20 Sep 2015, Available from <http://ssrn.com/abstract=2247195>
- Gene Quinn. (2012). “Patent Litigation Study Discusses Dealing with NPEs” Retrieved 21 Aug 2015, Available from <http://www.ipwatchdog.com/2012/04/17/patent-litigation-study-discusses-dealing-with-npes/id=24230/>
- Gwilym Roberts. (2005). “Patent Trolls—New Name, Old Problem?.” *the cipa journal*.
- Hisamitsu Arai. (2007). “Country Focus: IP Revolution – How Japan Formulated a National IP Strategy.” *WIPO Magazine*. Issue 3/2007 (May-June)
- Janice M Mueller. (2009). Patent Law, Third Edition. Aspen Publishers.

- Joe Brennan, Hui-Wen (Fiona) Hsueh.....et al. (2006). “Patent Trolls in the U.S., Japan, Taiwan and Europe”. Retrieved Oct 10, 2015, from <https://www.law.washington.edu/Casrip/Newsletter/default.aspx?year=2006&article=newsv13i2BrennanEtAl>
- John Boswell. (2016). “Abusive Patent Litigation: The Impact on American Innovation & Jobs, And Potential Solutions”, United States House of Representatives Judiciary Subcommittee on Courts, Intellectual Property and the Internet 113th Cong Retrieved 3 Oct 2013, Available from https://judiciary.house.gov/wp-content/uploads/2016/02/113-13_79880-1.pdf
- Julie Samuel. (2014). “Senators Take Aim at Patent Troll Demand Letter Abuses” Retrieved 22 Sep 2015, Available from <https://www.eff.org/deeplinks/2014/02/senators-take-aim-troll-demand-letter-abuses> Leahy-Smith America Invents Act
- Stephen Wellman. (2007). “Will NTP Sue Every Wireless Company?” Retrieved 1 Oct 2015, Available from <http://www.informationweek.com/mobile/will-ntp-sue-every-wireless-company/d/d-id/1059092?>
- Takuma ABE. (2009). “Investigation of Preventing the Abuse of Patent Rights that Inhibit Industrial Development in Japan.” IIP Bulletin. p.35
- Tracie L. Bryant. (2012). “The America Invents Act: Slaying Trolls, Limiting Joinder.” **Harvard Journal of Law & Technology**, Volume 25, Number 2 Spring 2012. p.675 United States Constitution
- USPTO. 2013. “President Obama Signs America Invents Act” Retrieved 10 Oct 2013, Available from <http://www.uspto.gov/custom-page/inventors-eye-america-invents-act-signed-law>

